

Цікаво, який буде запит на фахівців – теологів для здійснення своєї професійної діяльності? Якщо перелічити основні інституції держави: органи державного управління, заклади культури, ЗМІ, групи соціальної адаптації, громадські та релігійні організації, то працівникам указаних категорій (крім релігійних організацій) доводиться, за видом своєї діяльності, спілкуватись з людьми різної конфесійної приналежності та світоглядної орієнтації. Це означає, що такі люди повинні мати широкий релігієзнавчий світогляд, володіти знаннями в галузі історії, віровчення, особливостей релігійної практики і соціального призначення всіх конфесій без винятку і ставитись до них неупереджено. Вдало вирішити це дозволить підготовка фахівців, здійснювана на сьогодні державним стандартом за спеціальністю “Релігієзнавство”.

Кадри, підготовлені на вузькоконфесійній основі, не здатні неангажовано та коректно вирішувати питання, пов’язані з відносинами державних органів та релігійних організацій різних конфесій, міжконфесійними відносинами, відносинами між віруючими та не віруючими, оскільки в основу їх діяльності, згідно з рівнем їхньої підготовки, покладено не пошук консенсусу, а викривання іншої віри. Доречно зазначити, що в США, згідно з “Правилами про релігійні вияви та вираження релігійних поглядів для федеральних службовців”, підписаних колишнім президентом Клінтоном у серпні 1997 р., вважається неприпустимою “видимість державного заохочення релігії”.

Стає очевидним, що нав’язування суспільству релігії, в тому числі суто релігійної освіти та виховання в державній школі, може спровокувати протестні настрої серед секулярно орієнтованої частини суспільства, що за даними соціологічного опитування складає від 42 до 48% населення, а також здатне посилити світоглядну та релігійну нетерпимість.

Таким чином, щоб зберегти та закріпити цивільний мир в Україні, слід неухильно втілювати у життя положення Конституції про відокремлення школи від церкви, проголошеного законом України світського характеру освіти в державних на муніципальних учбових закладах, реальну свободу совісті та віросповідання для кожної людини, правову рівність релігій. Перегляд таких норм життя, що поставили нашу державу поряд із цивілізованими демократичними країнами, став би у третьому тисячолітті невинуватим відхиленням на шляху формування громадянського суспільства.

О.Вадзюк, І.Калакайло, Р.Твердоступ (Тернопіль)

СТУДЕНТИ І РЕЛІГІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І ЗМІНИ

Питання становлення української державності нерозривне зі становленням духовності українського громадянина, повернення до споконвічних цінностей української нації. У важкі часи чужоземного гніту саме церква відігравала підтримуючу роль, а часто і перебувала форпостом українськості в суспільстві. В ситуації, що склалася старшому поколінню не доводиться ламати себе, чи змушувати до відвідування церкви, сповідання християнських цінностей. Зараз в державі існують прекрасні можливості щодо здійснення права на вільне віросповідання. Більшу цікавість викликає ставлення підростаючого покоління, молоді до релігії, обрядів, так як саме молода людина буде продовжувачем справи старшого покоління, носієм української ідеї, української духовності.

З метою ознайомлення зі станом цієї сторони життя сучасної молоді і його передової частини – студентства, Тернопільський обласний центр соціальних служб для молоді провів дослідження з проблеми "Молодь і релігія". Основним завданням опитування було встановити, яка кількість молоді вважає себе віруючою, як вона розподіляється між різними конфесіями, як часто реалізує своє право на віросповідання, як оцінює міжконфесійну ситуацію і ставиться до віруючих інших конфесій, які риси на думку молоді повинна мати віруюча людина. З цією метою у м.Тернополі було опитано 196 студентів старших курсів педагогічного то технічного університету. Інституту економіки і підприємництва, медичної академії та академії народного господарства, експериментального інституту педагогічної освіти.

Віруючими себе вважають 95 % опитаних студентів. В порівнянні з даними всеукраїнського опитування кількість респондентів, які віднесли себе до невіруючих у м.Тернополі в чотири рази менша, ніж в Україні в цілому. Крім того, 4 % опитаних молодих людей у вищезгаданому дослідженні назвали себе переконаними атеїстами, тоді як ніхто з опитаної молоді Тернополя цього не відзначив. Невіруючих чоловіків в Тернополі на 2 % більше, ніж жінок. Серед віруючих 46 % віднесли себе до Української греко-католицької церкви, 24 % – до Української православної церкви (Київський патріархат), 18 % – до Української автокефальної православної церкви, 7 % – до Української православної церкви (Московський патріархат), 4 % – до Римо-католицької церкви, 1 % – до Російської православної церкви. У всеукраїнському опитуванні 48 % – сповідують православ'я, 12 % – католицизм. Інші конфесії налічують малу кількість віруючих. Переважна більшість студенток м.Тернополя (58 %) відносять себе до УГКЦ, в той час, як відносна більшість студентів (38 %) до УПЦ КП.

Дослідження показало чітку закономірність: у 82 % віруючих їх віра співпадає з вірою обох батьків, у 12 % - з вірою матері, у 1 % - з вірою батька, у 5 % не співпадає з вірою жодного з батьків. Студенти відповіли, що визначальними при виборі віри був вплив обох батьків - у 55 % респондентів, матері - у 9 %, бабці - у 4 %, родини - у 5 %, друзів - у 3 %, традиції - у 8 %. На самостійний вибір конфесії вказали 19 % респондентів.

Дослідження дало відповідь також і на те, як часто молоді люди відвідують релігійні культові заклади:

ЧАСТОТА ВІДВІДУВАННЯ	З усіх, хто відповів на питання, %	з них, %	
		чоловіки	жінки
Тільки в релігійні свята	33	35	31
Тільки по вихідних і святкових днях	23	13	29
Раз на тиждень	16	16	17
Раз на рік	10	16	6
Ніколи чи майже ніколи	9	16	4
Раз на місяць	8	4	11
Майже щодня	1	0	2

Для порівняння за даними всеукраїнського опитування 26 % молоді в цілому в Україні майже ніколи не відвідує релігійних культових закладів. Відносна більшість віруючих УГКЦ м. Тернополя відвідує церкву як у вихідні дні, так і в релігійні свята, в той час, як віруючі православних конфесій – в релігійні свята. Така закономірність у відвідуванні церкви між католиками і православними відмічається і в загальноукраїнському опитуванні.

У зв'язку з недавньою складною міжконфесійною ситуацією респондентам було запропоновано відобразити своє ставлення до віруючих інших конфесій та оцінити міжконфесійну ситуацію. Поважає право вибору віри кожною людиною – 78 % респондентів, поважає їх вибір, але вважають, що вони помиляються – 8 %, ставляться до них терпимо, але цей їхній вибір не схвалюють – 13 %, вважають свою віру правильною і не терплять тих, хто помилився і вибрав неправильну віру – 1%. Існуючу міжконфесійну ситуацію в Тернополі 23 % студентів вважають абсолютно спокійною, 70 % відзначають, що трапляються поодинокі випадки нав'язування своєї віри, 7 % відчують постійний тиск на релігійному ґрунті.

В анкеті було також запропоновано студентам оцінити роль релігії в житті людини і суспільства. Переважна більшість (90 %) респондентів вважають, що релігія в житті людини і суспільства відіграє позитивну роль, 8 % вказали, що разом з позитивною релігія відіграє і негативну роль, 1 % вважає, що не відіграє ніякої ролі, 1 % вважає, що негативну роль, так як має багато заборон і обмежень.

Однією з основних проблем, визначення якої ставилося за мету в опитуванні, було виявлення настроїв молоді щодо внесення змін в традиційні церковні обряди і ритуали. Щодо можливості таких змін, то 41 % опитаних студентів вважає, що це є неприпустимим і необхідно зберігати традиції, які формувалися століттями. В той же час 36 % вважають, що традиційні обряди потребують змін, що могло б сприяти кращому залученню молоді до життя в релігійній громаді. Свою байдужість до цього питання відмітило 23 %

респондентів. Причому, якщо 44 % жінок вважають, що є неприпустимим вносити зміни в традиції, то інших 44 % жінок вважають, що ці традиції потребують змін. Що стосується чоловіків, то у них 39 % вважають неприпустимим внесення змін в традиції, іншим 39 % чоловіків байдуже чи будуть внесені зміни, чи ні. Серед молоді УГКЦ однакова кількість за зміни і проти, тоді як в УПЦ КП відносна більшість молоді (50 %) байдуже ставляться до внесення змін. 31 % опитаних не знають, які зміни можна було б ввести, 6 % вважають, що треба об'єднати всі конфесії, 6 % – зробити життя в церкві цікавішим, 4 % – "нехай священники менше дбають про свій добробут". По одній відповіді одержали наступні пропозиції: обов'язкове вивчення катехизму в школі; релігійні свята зробити державними і вихідними; поставити в церквах лавки; зацікавити молодь поїздками по Україні і за кордон; краще обґрунтувати постулати релігії; запрошувати священників для бесід у вуз; впровадити вільне віросповідання без обмежень; проводити бесіди, обговорення і вивчення Біблії в популярному вигляді; введення нової музики; залучення до служби дітей, молоді з метою створення в них відчуття потрібності; скорочення тривалості відправи; зміну поведінки людей в церкві на веселішу (не так, як на поминках). Необхідно відмітити також і те, що студенти педагогічних вузів менше налаштовані на внесення змін у традиції і обряди, ніж студенти інших вузів.

Цікаві результати дав аналіз питання щодо найважливіших рис віруючої людини. 35 % студентів вважають, що найважливішими рисами є доброта, 26 % – чесність, 16 % – віра, 12 % – терпимість, 9 % – справедливість, причому жінки відзначають рису терпимість в 4 рази частіше, ніж чоловіки, доброту – на 19 %, чесності – на 15 %. Крім перелічених, студентами згадані також наступні риси: повага до оточуючих, скромність, вміння пробачати, смиренність, любов до ближнього, відкритість, милосердя, уважність, порядність, любов до бога, обдуманість, совіслівість, співчуття, чуйність, гуманізм, не шкодити іншому, щирість, стриманість, дотримання релігійних правил, спокійність, покора, тактовність, толерантність, духовність.

Проведене дослідження показує, що в м.Тернополі переважно більшість молоді вважає себе віруючою і має добрі можливості для задоволення своїх релігійних потреб. Міжконфесійну ситуацію в даний час можна вважати такою, що стабілізувалася, лише невелика кількість молоді відзначає тиск на релігійному ґрунті. В той же час значна кількість молодих людей вказує на необхідність введення змін у традиційні обряди, що мало б загострити увагу церковнослужителів. Хоча необхідно також відмітити і те, що більшість з молоді, яка вказує на необхідність змін, не може конкретизувати, які саме зміни необхідні, а серед тих, хто дав свої пропозиції, поки що не вимальовується чіткий напрямок необхідних змін. Така ж різноманітність прослідковується у баченні респондентами рис віруючої людини.

П.Мазур, Т.Герасимович, О.Тугарова (Кременець)

ФОРМУВАННЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ

Кременецьке медичне училище розміщене на півночі Тернопільської області. Враховуючи його місце розташування, до нього традиційно, крім випускників шкіл Тернопільщини, поступає багато абітурієнтів із Львівщини, Рівненщини, Хмельниччини. Навчаються тут також абітурієнти із Закарпаття та Івано-Франківщини, Києва і Житомира, Волинської області.

В час церковно-релігійного відродження в Україні організація виховної роботи у вищому навчальному закладі вимагає формування у студентів християнської терпимості до віруючих інших конфесій, виховання високої культури міжконфесійних відносин. Адже негативні тенденції під впливом минулого торкнулись і цієї царини людського духу, що викликало низку непорозумінь, протистоянь і навіть ворожнечі.

З метою розробки оптимальних підходів до формування християнської особистості студентів нами проведені соціологічні дослідження, враховуючи ст.24 Конституції